

I més coses que no venen al cas: una estria personal de Joan Josep Camacho Grau

Maria Sevilla Paris

Per dir-ho amb l'autor a la «Nota introductòria», *Pus [una estria personal 1998-2006]* és un recull de trenta-set poemes

sincronitzats i antologats, èdits i no, corregits i augmentats, sagnats a l'esquerre, de versos lliures i blancs, alguns rimats i comptats [...] on tot el que es diu és mentida i veritat, artificial i real, furibund i reposat, enrampat i trempat, i més coses que no venen al cas i no caben al cap de l'autor, l'editor i el lector, respectivament.¹

Sí que ve a tomb de comentar, però, que en aquest cas l'autor i l'editor són la mateixa persona —això és: Joan Josep Camacho Grau—, que el canal (es)triat en el seu moment per publicar el recull fou el digital i que l'espai lliure de drets on encara ara podem descarregar-lo en format PDF és ni més ni menys que el web d'una de les institucions més rellevants de les lletres catalanes: el Mag Poesia —secció creada l'any 2000 per Antoni Artigues dins del web de Magisteri Teatre, i que de ben segur que tots els lectors d'aquest escrit han visitat, fortuïtament o no, més d'una vegada.

Tota aquesta informació, certament, diu moltes coses que venen al cas en el que pretenc que sigui una reivindicació de l'obra de Joan Josep Camacho Grau precisament ara que l'editorial Documents Documenta ha publicat *A recer de les gosses hipodèrmiques* (2022), una antologia de textos —també èdits i no— de Camacho Grau, feta a sis mans amb el poeta Guim Valls i amb el músic Rafael Cruz,² i que hauria de servir per reparar la poca atenció que, en general, la crítica i les institucions (les efectives) del país han donat a aquest escriptor: poc present a les llistes de premiats i de més venuts, car de veure als saraus literaris de la capital i absolutament absent a les xarxes socials. En aquest sentit, i per dir-ho ara amb el text introductori del volum de Documents Documenta:

Podria dir que els meus poemaris ja no els pots trobar a les lleixes de les llibreries, que la majoria dels meus llibres han passat amb sense pena ni glòria per les taules entenimentades dels crítics literaris, que tampoc m'he volgut dedicar a presentar en societat els meus poemes com si fessin la primera comunió, que si això i allò, etcètera.³

¹ J. J. CAMACHO GRAU, *Pus [una estria personal 1998-2006]*, en línia: Magisteri Teatre / Mag Poesia, 2007, p. 2. Disponible a: <<http://magpoesia.mallorcaweb.com/poemessoltmail/camacho.pdf>>.

² Rafael Cruz i Joan Josep Camacho Grau són els dos integrants del grup drim_maxín. La seva pàgina de Bandcamp també és representativa dels espais de lliure accés on podem trobar part de l'obra en vers de l'autor. Veg.: <<https://drimaxin.bandcamp.com>>.

³ J. J. CAMACHO GRAU, *A recer de les gosses hipodèrmiques*, Barcelona: Documents Documenta, 2022, p. 7-8.

també en les tries pel que fa a la mètrica, l'estrofisme i el to dels poemes. En aquest sentit, el predomini del jo —un jo, sovint, hipertrofiat— conviu amb una alternança de versos «lliures i blancs» amb versos «rimats i comptats» que, quan ho són, tendeixen a l'art menor —sobretot heptasíl·labs, però també tetrasíl·labs i, fins i tot, bisíl·labs. El resultat d'això és el d'un to popularitzant que, combinat amb la temàtica fosca que la caracteritza, ens aboca a una poètica del conjur, del joc perillós, de l'art negruda⁸ d'invocació de l'angoixa. Per exemple:

HÔTEL PIMODAN

prendre droga pressuposa
que una esclatxa d'esperança
s'obri pas per la membrana
de la ralitat que ens tanca⁹

Així, els poemes de Joan Josep Camacho Grau se situen sovint molt a la vora de la cançó —concretament de la cançó de punk, de rock psicodèlic o de metall extrem. El jo poètic, per la seva banda, fa sentit en relació amb l'actitud que Lis Costa vincula amb els precursors, a Catalunya, de la poesia pública: «Tots aquells joves havien començat amb ganes de canviar el món i acabaven fent poesia. I volien dir la poesia amb la mateixa actitud que els punks cantaven, a peu dret i donant la cara».¹⁰

L'obra de Camacho Grau, certament, i encara que sigui molt menys coneguda, té molts punts en comú amb la poesia de l'autor més celebrat del que en diríem poesia pública —ço és, Enric Casasses. A diferència d'aquest, però, els poemes de Camacho Grau ens condemnen inevitablement a la desesperança, a l'ansia i a un pessimisme còsmic que a *Pus* són prou visibles en poemes com, per exemple, «Rei serpent» — que a mi m'agrada de llegir com una mena de «Sum vermis» de la subcultura: «picarol el meu so/ or i escata el meu ceptre// solitud el meu preu/ el verí el meu vi// sol i lluna els meus déus/ el meu regne el subsol»—¹¹ o «Fot pànic», un sonet que funciona per acumulació de topònims —i on l'acumulació també opera com a expressió d'angoixa— que comença i acaba de la següent manera:

Fot pànic Detroit, Gorky, Medellín,
Sant Francisco, Ítaca, Nova York, Vernet,
[...]
Folgueroles, Ordis, Sants, La Cripta Güell,
Liverpool, Cotlliure, Albí, Barcelona,

⁸ Tot i que a *Pus* no hi apareix, *negrut/negruda* és un neologisme característic de la poesia de Joan Josep Camacho Grau: és present en diversos llibres de l'autor, també al títol d'un dels seus poemaris (*Àlbum negrût*, Emboscall Editorial, 2003) i a les seves cançons.

⁹ J. J. Camacho Grau, *Pus*, ob. cit., p. 39.

¹⁰ L. Costa, «Poesia alterada. Els inicis de la poesia pública a Barcelona durant els anys vuitanta», *Catalan Review*, XXVI, 2012, p. 114.

¹¹ J. J. Camacho Grau, *Pus*, ob. cit., p. 13.

Bonastruc de Porta, fot pànic Girona.¹²

A més, molts poemes de *Pus*, i en consonància amb el títol del recull, recreen un imaginari abjecte que cal llegir, em sembla, com a expressió de neguit però també com a homenatge a una altra mena de manifestació cultural típicament underground: el cinema fantàstic i de terror.¹³ Destaca, en aquest sentit, el poema «Inventari», que sis anys més tard es publicarà en paper dins d'un dels reculls més gore de Camacho Grau: *El tòrax de la bèstia* (La Cantàrida, 2013):

Aquí, els meus intestins:
en prim, en Gros i l'eixida
del túnel.

[...]

Heus aquí, la platja borda:
bocins de disenteria
empeltats de bogeria,
l'àpat gasiu, la xabola
de retalls de vent i el cant
del gall ronc.

Heus-me, aquí.¹⁴

La referència al gore no em sembla banal, perquè més enllà dels crits i de la bestialitat, del que ens parla el gore és d'una transcorporalitat segons la qual, quan hom percep un cos perforat o mutilat, el que trontolla no és (només) la seva integritat física, sinó la integritat ontològica del subjecte. Per exemple:

Quan embriac dels dimonis licors
caic a la voràgine de l'angúnia

em creixen ales de voltor i en cercles
concèntrics em recerco tot per dins

trobant massa carronya acumulada
[...]¹⁵

La fascinació per l'abjecció és una fascinació per tots aquells fluids que, com el pus, amenacen l'hermetisme del cos, però també del Jo.¹⁶ El que *Pus* ens proposa,

¹² *Ibíd.*, p. 12.

¹³ No puc evitar de relacionar, per exemple, el poema «La gran poema podrida» de *Pus* (ob. cit., p. 10) amb la pel·lícula de John Carpenter *They Live* (1988): «Oliosa i encetada/ va la gent pel bulevard [...] a vessar d'espectres fílmics/ que t'enfoquen amb la vista/ cansada de tant mirar/ i no veure re de re/ amb les retines desfetes/ de tanta publicitat/ rígida pel rigor mortis».

¹⁴ J. J. Camacho Grau, *Pus*, ob. cit., p. 23.

¹⁵ *Ibíd.*, p. 5.

¹⁶ Veg. M. Segarra, «*La puerta trasera: sodomía y transcorporalidad*», dins *Teoría de los cuerpos agujereados*, Santa Cruz de Tenerife: Editorial Melusina, 2014, p. 87-107.

llavors, és també una reflexió sobre els límits del subjecte, la identitat pròpia i la relació amb l'Altre. Així, al poema «Cos a cos abrasats»: «et daria l'espina/ et daria llorer// et daria ferida/ et daria la fe// et daré sang caient/ et daré tot l'infern».¹⁷ Tot plegat no es troba pas lluny del que la crítica dels darrers anys ha definit com a poètiques del cos, encara que aquesta mateixa crítica s'hagi entestat a identificar aquest fenomen, de manera gairebé exclusiva, amb autor(e)s del sexe femení —i malgrat l'essencialisme latent del gest, paradoxal si el pensem a la llum dels plantejaments ideològics de les tals poètiques. Joan Josep Camacho Grau, però, i com he dit més amunt, és un escriptor injustament oblidat per la crítica —a parer meu, i almenys per ara—, i ho és tot i la influència evident que ha tingut sobre poetes del nivell de Guim Valls o Maria Callís.

Diria, de fet, que hi ha una línia subterrània de poesia negra, amarganta i despietadament corporal que, potser, cal llegir rere l'estela d'obres com les de Camacho Grau. Un dels exponents més recents d'aquesta línia és *Sarcop*, d'Eduard Olesti (Premi Amadeu Oller 2022), on la por és «una hòstia/ a la tibia de les promeses»,¹⁸ la borratxera és «la més ancestral de les maneres per gestionar [la solitud]»¹⁹ i la tragèdia, que és arreu, esdevé *trashèdia*:

TRASHÈDIES

la sarna
com l'amor
sempre torna
sempre torna²⁰

Però quin potencial subversiu pot arribar a tenir una mirada tan descarnada i descoratjadora? On queden les ganes de canviar el món, que deia Lis Costa, al costat del desesper omnipresent dels poemes de *Pus*, on «tot fot fàstic/ televisiu/ i tot és odi/ durant l'hivern»,²¹ i on l'angoixa i la paüra ens «assassina/ dia sí dia també/ cavalcant la gropa urbana»?²² El poema «Qualque no-res» rebla el clau:

La lliçó moral és inexistent
en els meus poemes. De fet, no he escrit,
he vomitat a pler pètals de foc,
i ara que m'he quedat buit,
vull fer-te confiança del propi fracàs,
d'afirmar la vida, d'acceptar la mort,
la basta melodia que dicta poesia.²³

¹⁷ J. J. Camacho Grau, *Pus*, ob. cit., p. 29.

¹⁸ E. Olesti, *Sarcop*, Barcelona: Galerada, p. 15.

¹⁹ *Ibíd.*, p. 21.

²⁰ *Ibíd.*, p. 57.

²¹ J. J. Camacho Grau, *Pus*, ob. cit., p. 24.

²² *Ibíd.*, p. 10.

²³ *Ibíd.*, p. 38.

Abocats com estem a una sisena gran extinció i a l'esgotament tant dels recursos energètics com del contracte social, no és pas difícil encomanar-se del pessimisme que segrega la poesia de Camacho Grau. I si bé és cert, tal com alguns autors adverteixen, que aquesta nostra dèria generalitzada per recrear-nos en el col·lapse i per pensar futurs distòpics és el que ens està prenent la capacitat d'imaginar un món millor, també és cert que el malestar i l'elogi del fracàs són, potser, de les poques formes de subjectivitat que el mercat encara no ha pogut capitalitzar:

Si tot plegat t'ha semblat
pregària no atesa
o màscara grollera
o queixa desimbolta
o fanfàrria estrident
o perversa consciència,
no t'enganyis, errat no vas,
és tot això i més que no puc dir
per mancances que no venen al cas
tot i que són evidents:
només és poeta qui desitja ser-ho
i s'hi entesta tant que dansa amb el llamp
a l'aresta de l'abís.²⁴

Podem entendre l'«abís», doncs, com una forma més de nihilisme o com una rebequeria ingènuament revolucionària, però aquest «afirmar la vida, acceptar la mort» que ens proposa el poema també podem llegir-lo com una acceptació de les limitacions de l'individu, dels recursos naturals i, per tant, com una estratègia de desmantellament de les ficcions d'autosuficiència i de la follia de desmesura que ens imposa el capital. Sigui com sigui, *Pus* és un recull que continua al marge del mercat (l'editorial) i que resisteix en format PDF al marge dels drets d'autor i de les lògiques algorítmiques de les xarxes socials —però tot això potser tampoc ve al cas.

²⁴ *Ibídem*.